

I.

*Zpráva
o základních tendencích
vývoje příjmové a výdajové situace
domácností ČR v 1.- 3. čtvrtletí 2010*

(textová část)

Obsah

strana

Hlavní poznatky z analýzy	1
1. Příjmy domácností	5
1. 1 Základní charakteristika	5
1. 2 Mzdy	6
1. 3 Sociální příjmy	13
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	19
3. Peněžní výdaje a úspory domácností	21

Hlavní poznatky z analýzy

Hospodářskou **krizi a** pozdější **recesi vystřídal** – zejména ve 2. a 3. čtvrtletí roku 2010 - již zřetelný **přechod k ekonomickému oživení. To se potvrdilo** nejen kladnými přírůstků hrubého domácího produktu mezi čtvrtletími, ale i **zvyšující se meziroční růstovou dynamikou HDP**. Dostupné údaje o vývoji české ekonomiky svědčí o tom, že **k růstu hospodářství začaly** zvolna **přispívat rovněž domácnosti** svým (prozatím jen mírným) růstem výdajů na konečnou spotřebu, přičemž průmyslová výroba i zahraniční obchod rostly již od začátku hodnoceného období. **Spotřebitelské ceny se meziročně od 3. čtvrtletí začaly** podle předpokladu **zvyšovat**. Jen **mírné zlepšení** bylo zaznamenáno na **trhu práce**, kde po relativně příznivém vývoji v průběhu 1. pololetí 2010 ve 3. čtvrtletí již k poklesu počtu nezaměstnaných osob nedošlo.

Ekonomickou **situaci domácností charakterizovaly zejména tyto skutečnosti:**

- ✚** běžné **příjmy** sektoru **domácností** (na bázi národních účtů) **vzrostly** nominálně o **1,2 %**, jeho **disponibilní důchod** byl **vyšší o 0,9 %**, tj. **o něco méně než činila meziroční dynamika čistých příjmů** konkrétních typů **domácností** na bázi statistiky rodinných účtů (**1,5 %**),
- ✚** **největším zdrojem peněžních příjmů** domácností zůstaly **mzdy**; **průměrná nominální mzda** (na přepočtené počty zaměstnanců) v celém národním hospodářství dosáhla **23 324 Kč** a její **meziroční dynamika růstu** se v 1. – 3. čtvrtletí **snížila z 3,6 % na 2,3 %** (**nejmenší meziroční nárůst za posledních 10 let**),
- ✚** **rozdílný vývoj** byl vykázan **v dynamice růstu průměrných mezd** v podnikatelské a nepodnikatelské sféře – **v podnikatelské sféře** činil **nominální nárůst 2,6 % (reálný 1,3 %)**, **v nepodnikatelské sféře 0,7 %**, čímž došlo **k poklesu reálné hodnoty průměrného platu o 0,6 %** (uvedený vývoj se ještě výrazněji projevil v samotném 3. čtvrtletí hodnoceného roku),

- ✚ **příjmy domácností sociálního charakteru (druhého nejvýznamnějšího zdroje peněžních příjmů) vzrostly jako celek (nominálně) mírně** (při nepatrném poklesu v reálném vyjádření), ale jejich **jednotlivé složky měly dynamiku podstatně rozdílnou**. Výrazný **nárůst** zaznamenaly **dávky pomoci v hmotné nouzi** (+ 29,6 %), následované **příspěvkem na péči** (+ 6,1 %) a **dávkami důchodového pojištění** (+2,2 %). **Opačný trend** (pokles v rozmezí od 29,3 % do 0,2 %) vykázaly **všechny zbývající dávky (nejvíce dávky nemocenského pojištění – o cca 3,3 mld. Kč, v tom nemocenského o 2,7 mld. Kč)**,
- ✚ v nominálním vyjádření bylo nejvíce peněžních prostředků vyplaceno na **dávky důchodového pojištění** a srovnatelná skutečnost roku 2009 byla překročena o 5,2 mld. Kč. Nárůst výdajů na starobní důchody byl však **kompenzován výrazným poklesem výdajů na invalidní důchody** jako důsledek zákonných změn (poživatelům invalidních důchodů starším 65 let náleží od 1. 1. 2010 starobní důchod),
- ✚ **průměrná výše** (samostatně vypláceného) **starobního důchodu** činila **10 080 Kč** a byla jen o 63 Kč meziročně vyšší, neboť m.j. k 1. 1. 2010 nebyly vlivem nenaplnění zákonných podmínek důchody zvýšeny,
- ✚ významně **zpomalilo tempo růstu příjmů z podpor v nezaměstnanosti (meziroční pokles o 6,7 %, tj. -754,6 mil. Kč)** v návaznosti na pokles míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných pobírajících podporu v nezaměstnanosti,
- ✚ **výraznou růstovou dynamiku** si zachovaly příjmy **z dávek pomoci v hmotné nouzi** ovlivněné především nárůstem počtu jejich příjemců (ukončení pobírání podpor v nezaměstnanosti, růst nákladů na bydlení, pomoc po letních povodních a další vlivy ekonomické krize),
- ✚ nízká výchozí základna roku 2009 zapříčinila, že **od 3. čtvrtletí 2010 došlo** (i přes příznivé meziměsíční indexy) **ke zrychlení meziročního růstu spotřebitelských cen** (cenové inflace), který v porovnání období leden – září let 2010 a 2009 **činil 1,3 %** (před rokem 1,2 %). **Největší vliv** na cenovou inflaci

měl **vzestup cen v souvislosti se zvýšením nepřímých daní** (doprava, tabák a alkohol), **regulovaného nájemného z bytů a dalších cen ve sféře bydlení**, podražily v úhrnu rovněž **pohonné hmoty**, sezónní sortiment **potravinářského zboží, finanční platby a pojištění**; zlevnily naopak odívání, obuv, bytové vybavení a některé poštovní a telekomunikační služby; podle aktuálních dat ČSÚ dosáhla **cenová inflace za celý rok 2010 (proti roku 2009) 1,5 %**,

- ✚ **životní náklady domácností důchodců** se vlivem vyšší váhy bydlení, výživy a zdraví v jejich spotřebním koši **zvedly** v 1. – 3. čtvrtletí 2010 meziročně **o 1,8 %** (za celý rok činil nárůst 2,1 %); na úrovni průměru **se pohybovaly životní náklady domácností v Hl. m. Praze** (zvýšení o 1,4 %), kde z více než poloviny byl **nárůst způsoben vyššími cenami bydlení** (větší vzestup cen tepla a teplé vody, menší zlevnění elektřiny), necelou **čtvrtinou se na něm podílely vyšší ceny v dopravě**,
- ✚ jen mírně nad úroveň srovnatelného období roku 2009 se zvýšily **výdaje domácností na individuální spotřebu sektoru domácností** (index 101,7 %), také na mikroúrovni **vzrostly** tyto náklady jen **minimálně** – velká **část domácností omezila svá vydání** znovu zejména za zbytné druhy zboží a služeb a **neakceptovala ve své spotřebě ani nižší ceny** některých komodit,
- ✚ **tendence k zajišťování** stále vyššího objemu **spotřeby** domácností (především z předkrizových let) **peněžními půjčkami** znovu **oslabila** – (nárůst o 76,8 mld. Kč tvořil jen dvě třetiny přírůstku z ledna – září 2009), stále **přitom dominovaly úvěry na bydlení** (především hypoteční),
- ✚ **domácnosti** i při nižších peněžních příjmech **navýšily stav svých úspor** – jejich **objem se** (podle dostupných údajů ČNB) **v září letošního roku** ve srovnání se zářím 2009 **zvýšil o 90,4 mld. Kč** (na 1 608,8 mld. Kč) – byly to však jen zhruba tři čtvrtiny přírůstku ve srovnatelné skutečnosti roku 2009. **Preference se nadále orientovaly na vklady v korunové a výhradně netermínované podobě, k určitému oživení došlo u finančních produktů s vyšším výnosem**, tj. stavebního spoření, životního pojištění a depozit uložených v penzijních fondech.

x

x

x

Zpráva přináší ve svých dalších částech základní charakteristiku a hodnocení souvislostí, které ovlivňovaly příjmy a výdaje domácností v České republice v lednu – září 2010, popř. i některé dostupné aktuálnější statistické údaje za celý rok 2010. Jejím hlavním cílem je vyjádřit především rozhodující tendence ve vývoji (dostupných) hlavních ukazatelů životní úrovně českých domácností a jejich kvantifikaci. Při zpracování materiálu byla použita mj. data a analýzy: ČSÚ, MF ČR, Treximy a. s., ČSSZ, ČNB, Asociace pro kapitálový trh, periodického tisku apod.

Zpráva obsahuje údaje platné k 15. lednu 2011.

1. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly** celkové **výše 2 150,2 mld. Kč**. Meziročně tak **nominálně vzrostly o 1,2 %** (25,1 mld. Kč), ale **reálně nepatrně (o 0,1 %) poklesly** (při růstu hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 2,0 %). Pro srovnání: ve stejném období roku 2009 se běžné příjmy meziročně poměrně výrazně (o 1,9 %) snížily.

Na reálném poklesu úhrnného objemu **běžných příjmů se podílel smíšený důchod** (zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit) – pokles o 1,1 % a v menší míře pak na něm participovaly **důchody z vlastnictví** (- 0,2 %). Naopak **vzrostla kupní síla** (objemu) **náhrad zaměstnancům a ostatních běžných transferů** (jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod.) – růst v obou případech shodně o 0,1 %. **Mzdy a platy** však o 0,8 % **klesly**. **Stagnoval vývoj sociálních dávek**.

Po odpočtu běžných výdajů (zejména daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **1 476,7 mld. Kč**, což bylo **nominálně o 0,9 % více, ale reálně o 0,4 % méně** než ve srovnatelném období roku 2009 (kdy se kupní síla jeho objemu v porovnání s rokem 2008 snížila o 1,6 %).

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně **poklesla** o 0,1 p.b. **na 53,7 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji příjmů (výdajů a úspor) sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Orientační **data o vývoji čistých peněžních příjmů domácností na mikroúrovni** (základního zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů) **ukázala, že také meziroční dynamika se** proti stejnému období roku 2009 **snížila**, a to zejména **vlivem nižšího růstu pracovních příjmů, v reálném pohledu navíc také zapůsobil vliv vyšší cenové inflace než před rokem:**

- ✚ průměrný **měsíční** nominální čistý peněžní **příjem na jednoho člena domácnosti** představoval **11 940 Kč**, tj. nominálně **o 1,5 %** (178 Kč) **více** než ve stejném období roku 2009; po meziročním nárůstu v 1. čtvrtletí o 2,4 % se ve 2. čtvrtletí dynamika výrazně snížila (na 0,7 %), v červenci – září se přírůstek mírně zvýšil (zejména v souvislosti s nižší výchozí základnou 3. čtvrtletí 2009) na 1,5 %,
- ✚ při zohlednění růstu meziroční cenové inflace o 1,3 % **se však kupní síla tohoto příjmu** v úhrnu **zvedla jen o 0,2 %**, **tzn. v podstatě stagnovala** (přírůstek 24 Kč) – podrobnější číselné údaje obsahuje tabulka č. 2 v příloze,
- ✚ o faktickou **stagnaci** úhrnných **reálných příjmů domácností zaměstnanců se nejvíce zasloužil nízký nárůst** jejich **pracovních příjmů** v konfrontaci s růstem spotřebitelských cen,
- ✚ **ve struktuře** celkových čistých peněžních **příjmů domácností** s ekonomicky činnými členy **vzrostl** – s výjimkou domácností zaměstnanců - (meziročně ale jen velmi **nepatrně**) **podíl pracovních příjmů**,
- ✚ **čistý** měsíční peněžní **příjem**, s nímž **disponovala domácnost** výběrového souboru statistiky rodinných účtů, činil **27 022 Kč**, bylo to **o 309 Kč více** (index 101,2 %) než před rokem, **po odečtení vlivu cenové inflace** si tato domácnost mohla pořídit **zboží a služby v hodnotě zhruba stejné jako v roce 2009**.

V částech 1.2 a 1.3 Zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z analýzy vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií peněžních příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1. 2 Mzdy

Rozhodující část peněžních **příjmů domácností** tvořily **mzdy**. **Objem mzdových prostředků** (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství dosáhl ve sledovaném období **786,4 mld. Kč** a byl tak nominálně **o 0,5 % nižší** než ve stejném období předchozího roku.

Průměrná nominální mzda (na přepočtené počty zaměstnanců) **v celém národním hospodářství** v 1. – 3. čtvrtletí 2010 dosáhla **23 324 Kč** a byla **o 2,3 %** (519 Kč) **vyšší** než ve stejném období předchozího roku. Spotřebitelské ceny se v meziročním porovnání zvýšily o 1,3 %, proto **průměrná reálná mzda vzrostla o 1,0 %** – viz tabulku č. 3 v příloze.

Uvedený nominální nárůst průměrné mzdy byl za období leden – září nejnižší od roku 2000, tj. od začátku existence srovnatelné časové řady, ve které byly zpětně zohledněny Českým statistickým úřadem změny v metodice zjišťování a prezentaci výsledků průměrných mezd v národním hospodářství.

Úroveň průměrného platu v nepodnikatelské sféře mírně převyšovala mzdu ve sféře podnikatelské, a to o 296 Kč (o 1,3 %). V podnikatelské sféře činila průměrná mzda 23 269 Kč, v nepodnikatelské sféře dosáhl průměrný plat 23 565 Kč. **Odlišný vývoj** byl však zaznamenán **v dynamice jejich růstu**. Zatím co **v podnikatelské sféře** činil **nominální nárůst 2,6 % (reálný 1,3 %)**, **v nepodnikatelské sféře** (ve veřejných službách a správě) **0,7 %**, čímž došlo **k poklesu reálné hodnoty průměrného platu o 0,6 %**.

Výše uvedená rozdílná dynamika vývoje mezd a platů se ještě zřetelněji projevila v samotném 3. čtvrtletí roku 2010. Zatímco tempo růstu průměrné nominální mzdy v podnikatelské sféře dosáhlo 2,9 %, v nepodnikatelské sféře byl již vykázán pokles průměrného nominálního platu, a to o 1,8 %. Po zohlednění vlivu spotřebitelských cen (index 101,9 %, tj. největší nárůst od 1. čtvrtletí 2009), vzrostla reálně průměrná mzda v podnikatelské sféře o 1,0 %, v nepodnikatelské sféře plat klesl o 3,6 %. Jejich vzájemná relace ve 3. čtvrtletí se meziročně snížila ze 105,2 % na 100,3 %. **Snížení tempa růstu průměrného platu ovlivnilo natolik celkový vývoj průměrné mzdy v národním hospodářství v tomto čtvrtletí, že byl zaznamenán její nejnižší nárůst (nominálně o 2,0 %, reálně o 0,1 %) za posledních deset let.**

Výše průměrné měsíční mzdy zaměstnanců pracujících v malých firmách (právnícké a fyzické osoby s méně jak 20 zaměstnanci působící v podnikatelské sféře) **činila** v 1. – 3. čtvrtletí hodnoceného roku **16 648 Kč, tj. 71,4 %**

celospolečenského **výdělkového průměru**; došlo k velmi mírnému růstu tohoto podílu (o 0,1 p.b.) v porovnání se stejným obdobím roku 2009 – viz tabulku č. 4 v příloze.

Vývoj mezd v období leden – září charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

- **nejnižší růst průměrné nominální mzdy** v národním hospodářství **od roku 2000,**
- relativně **malý nárůst kupní síly výdělků** ovlivněný nízkou dynamikou nominálních mezd i nepatrně vyšší úrovní cenové inflace ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku – viz dále,
- **žádoucí předstih růstu produktivity práce před vykazovanou dynamikou mezd,**
- **rychlejší dynamika růstu průměrné mzdy v podnikatelské sféře** oproti nepodnikatelské sféře,
- **pokles reálné hodnoty průměrného platu v nepodnikatelské sféře** (který se projevil ve 2. a zejména 3. čtvrtletí roku),
- **zastavení dlouhodobé tendence prohlubování rozsahu diferenciací mezd na makroúrovni i mikroúrovni** konkrétních zaměstnanců.

Nárůst průměrné reálné hodnoty mezd (1,0 %) **byl nižší** o 1,4 p.b. (proti dynamice ve stejném období roku 2009) **při jejich nižším nominálním růstu** (o 1,3 p.b.) **a vyšší míře** (o 0,1 p.b.) průměrné **meziroční cenové inflace** (viz část 2 materiálu). **Propad průměrné reálné mzdy** byl zaznamenán **v 5 z 19 sledovaných odvětvových agregací CZ-NACE** a v krajském členění **v Hl. m. Praze** (viz dále).

Pozitivní vývoj ve vztahu dynamiky mezd a produktivity práce byl (i přes mírný pokles produktivity práce ve 3. čtvrtletí roku) udržen. Úhrnná **produktivita práce** (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) **vzrostla** meziročně **o 3,2 %** při meziročním **vzestupu**

průměrné reálné mzdy v celé ekonomice o **1,0 %** – viz graf za tabulkou č. 4 v příloze.

Vykazovaná relace produktivity práce a výdělků **se promítla pozitivně** do **vývoje jednotkových mzdových nákladů**, které v meziročním pohledu za leden – září 2010 **klesly nominálně o 0,9 % a reálně o 2,1 %**. **Růst mezd** tedy **nepředstavoval riziko** z pohledu **udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce**.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě **klesla** oproti 1. – 3. čtvrtletí 2009 o **1,8 %**, čímž se **mzdová náročnost HDP** (relace k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) ve stejném porovnání **snížila** (o 0,5 p.b.) na **28,6 %**.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, jim byla vyplacena úřady práce **na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto **k 30. 9. 2010 poskytnuto 370,9 mil. Kč** (o 206,2 mil. Kč méně než v 1. – 3. čtvrtletí 2009), z toho nejvíce v hl.m. Praze (62,7 mil. Kč), v okresech Prostějov (38,3 mil. Kč), Brno-město (23,2 mil. Kč) a Kutná Hora (17,6 mil. Kč).

Přestože došlo k celkovému poklesu reálného průměrného platu v nepodnikatelské sféře, nebyl tento vývoj stejný ve všech jeho odvětvích. Meziroční **vzestup průměrného reálného výdělku** byl zaznamenán **v odvětvích „zdravotní a sociální péče“ (+3,8 %) a „kulturní, zábavní a sportovní činnosti“ (+2,3 %)**. V ostatních klíčových odvětvích (zejména „veřejné správě, obraně, sociálním zabezpečení“ a „vzdělávání“) došlo převážně k **poklesu kupní síly průměrného výdělku** proti 1. – 3. čtvrtletí 2009 (především ve státní a komunální sféře) – viz tabulku č. 5 v příloze.

Nižší tempo růstu průměrné mzdy v podnikatelském sektoru ovlivnily především tyto základní faktory:

- doznívající **dopady** světové finanční a ekonomické **krize a s tím spojené zhoršené výsledky** finančního hospodaření řady firem,

- přetrvávající relativně vysoká **míra** registrované **nezaměstnanosti** (8,5 % k 30. září 2010) a **s tím související** citelný **přebytek** nabídky **zaměstnanců** celé **řady profesí** na trhu práce,

Vývoj na trhu práce byl stále ještě ovlivněn dopady celosvětového ekonomického útlumu. I nadále **pokračoval pokles evidenčního počtu zaměstnanců** (na přepočtené počty); celkově jich v 1. – 3. čtvrtletí 2010 (dle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích; liší se od Výběrových šetření pracovních sil) meziročně ubylo téměř 104 tisíc, což je pokles o cca 2,7 %. Největší úbytek pracovních míst byl zaznamenán v průmyslových odvětvích (pokles o 48 tisíc zaměstnanců, tj. o 4,0 %). Pokles počtu zaměstnanců se projevil také v odvětvích tržních služeb, nejvíce v odvětví „velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel“ – úbytek cca 16 tisíc zaměstnanců (3,2 %) a ve stavebnictví o více než 15 tisíc (tj. o 5,9 %).

- reakce na nižší **dynamiku** spotřebitelských **cen** (životních nákladů domácností) zejména v 1. pololetí roku 2010.

Z hlediska odvětvového členění (podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE – viz tabulku č. 6 v příloze) **bylo dosaženo nejvyšší** (více než dvojnásobné úrovně průměrné mzdy v národním hospodářství) **nominální průměrné mzdy v odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (46 724 Kč), tradičně vysoké mzdy byly i v odvětvích **„informační a komunikační činnosti“** (42 821 Kč) a **„výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“** (38 296 Kč). Mzda převyšující celorepublikový průměr byla rovněž vyplacena v odvětvích „profesní, vědecké a technické činnosti“ (29 985 Kč), „těžba a dobývání“ (27 645 Kč), „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (26 366 Kč) a „zdravotní a sociální péče“ (23 871 Kč). **Nejnižší** průměrná mzda byla **v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“** (12 574 Kč), **„administrativní a podpůrné činnosti“** (16 137 Kč) a **„zemědělství, lesnictví a rybářství“** (17 825 Kč). Při nízkém tempu růstu průměrné mzdy v celém národním hospodářství byl **vývoj mezd v jednotlivých odvětvích výrazně diferencovaný** (nominálně od -0,7 % do +6,4 %). Největší nárůst byl zaznamenán v odvětvích „těžba a dobývání“ (o 6,4 %) a „zdravotní a sociální péče“ (o 5,2 %). V odvětví s tradičně nejvyššími výdělky („peněžnictví a pojišťovnictví“) došlo k jejich meziročnímu poklesu o 0,5 %. Vůbec největší pokles průměrných mezd (o 0,7 %) vykázalo odvětví „profesní, vědecké a technické činnosti“.

Meziodvětvová mzdová diference proti stejnému období předchozího roku **klesla**; **variační koeficient** průměrných mezd (podle секcí CZ-NACE) **se snížil** o 0,6 p.b. na 34,8 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. čím větší byl počet zaměstnanců, tím vyšší byla průměrná mzda. V podnicích s méně než 19 zaměstnanci byla nejnižší a činila 16 863 Kč (cca 72 % průměrné mzdy v národním hospodářství), naopak nejvyšší (28 484 Kč, tj. cca 122 % průměrné mzdy v národním hospodářství) byla vyplacena v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci – podrobněji viz tabulku č. 7 v příloze.

V krajském členění došlo k meziročnímu nominálnímu růstu průměrné mzdy ve všech krajích, nejnižšímu v Hl. městě Praze, čímž zde po zohlednění cenové inflace hodnota **reálné mzdy jako jediná klesla o 0,5 %.** Průměrná mzda v tomto regionu přesto dosáhla 29 176 Kč – tj. více než 125 % celorepublikového průměru. Z ostatních krajů nejvýznamnější relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázaly kraje Liberecký (o 4,7 %) a Karlovarský (o 4,0 %); naopak nejnižší nárůst vedle Hl. m. Prahy (o 0,8 %) byl v krajích Jihomoravském (o 1,3 %) a Ústeckém (o 2,2 %), kde nedosáhl ani celorepublikového průměru – viz tabulku č. 8 v příloze. Nejnižší absolutní úroveň průměrné mzdy (19 554 Kč) byla vykázána v Karlovarském kraji. Současně došlo ke **zmírnění diference**, tj. snížení extrémních mzdových hladin (Hl. m. Praha x Karlovarský kraj) o 524 Kč na 9 622 Kč. Hodnota variačního koeficientu v tomto členění klesla z 11,6 % v 1. – 3. čtvrtletí 2009 na 10,8 %.

Vliv ekonomické krize na trh práce se projevil v několika rovinách. Především **došlo**, jak již bylo uvedeno, **k meziročnímu poklesu průměrného evidenčního počtu zaměstnanců a pracovních míst** (zejména v průmyslových odvětvích a navazujících činnostech). Pokračoval **trend nižšího tempa růstu průměrných mezd** oproti vývoji v předchozích letech jako důsledek opatření, která v souvislosti s očekávanou nepříznivou ekonomickou situací přijali zaměstnavatelé (omezení až zmrazení růstu průměrných mezd - tarifů, krácení prémie, mimořádných

odměn apod.), a která budou nadále ovlivňovat vývoj mezd i v následujících obdobích.

Stagnaci rozsahu mzdové diferenciaci na nejnižší úrovni jednotlivých zaměstnanců v podnikatelské sféře (údaje za nepodnikatelskou sféru jsou sledovány pouze v pololetní periodicitě) **signalizuje vývoj ukazatelů v následující tabulce** (vlastní propočty MPSV z dat vybraných organizací z výběrového šetření Informačního systému o průměrném výdělků v podnikatelské sféře):

Ukazatel	3. čtvrtletí 2009	3. čtvrtletí 2010
Rozdíl mezi průměrným výdělkem a mediánem (Kč)	4 230	4 316
Podíl zaměstnanců s nižší než průměrnou mzdou (%)	67,7	67,7
Decilový poměr (9. decil: 1. decil)	3,13	3,15
Variační koeficient (%)	92	90
Giniho koeficient	0,30	0,30
Paretův koeficient	0,41	0,41

Ve směru posílení diferenciaci mezd působil rychlejší růst vyšších výdělků. Nárůst výdělků v 9. decilu převýšil meziročně o 0,8 p.b. dynamiku výdělků v 1. decilu. **Medián** (střední hodnota) **mzdy** byl ve 3. čtvrtletí 2010 (ve srovnání se stejným obdobím roku 2009) oproti hodnotě průměrné měsíční mzdy **nižší o 4 316 Kč** (meziroční zvýšení difference o 86 Kč). **Podíl zaměstnanců s nižším než průměrným výdělkem** z celkového počtu zaměstnanců **stagnoval na 67,7 %** (viz předchozí tabulka).

Průměrné (meziroční) **tempo růstu výdělků řídicích pracovníků a manažerů** (třídy 12 a 13 klasifikace KZAM – R) **bylo o 1 p.b. vyšší než průměrná intenzita nárůstu mezd jimi řízených zaměstnanců** – na rozdíl od skutečnosti vykázané za stejné období roku 2009, kdy jejich dynamika byla naopak o 3 p.b. nižší.

Protisměrně působil (v průměru o 0,3 p.b.) **větší nárůst výdělků žen oproti dynamice jejich růstu u mužů.** V reakci na to **se zlepšila relace průměrné mzdy žen k průměrné mzdě mužů** ze 73,1 % ve 3. čtvrtletí 2009 **na 73,3 %.** Porovnání založené na posouzení vývoje **relace mediánové (prostřední) hodnoty výdělků žen**

a mužů v červenci – září 2010 představovalo **77,9 %** (ve stejném období předchozího roku 77,6 %). Mzdy žen jsou nejen v průměru nižší než mzdy mužů, ale jsou také více nivelizované.

V rozložení úrovně mezd zaměstnanců došlo k mírnému **posunu** směrem **k vyšším hodnotám**. **V nejčtetnějším pásmu (20 000 – 24 999 Kč)** pobíralo mzdu celkem **20,4 % zaměstnanců** (o rok dříve 20,0 %). **Výdělek nepřekračující 8 000 Kč** (což je částka odpovídající výši současné minimální mzdy) **mělo** (obdobně jako ve stejném období předchozího roku) jen **0,9 % zaměstnanců** – ovšem v odvětvích „administrativní a podpůrné činnosti“ 7,8 %, „ostatní profesní, vědecké a technické činnosti“ 5,2 % a „ubytování, stravování a pohostinství“ 3,6 % zaměstnanců. **Mzda převyšující 30 000 Kč** byla vyplacena **19,0 % zaměstnanců** (o 1,8 p.b. větší podíl než ve 3. čtvrtletí 2009) – v odvětví „informační technika a informační činnosti“ ji však obdrželo téměř 66 %, ve „výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a tepla“ téměř 63 % a v „telekomunikační činnosti“ necelých 51 % zaměstnanců.

Další, resp. podrobnější **údaje z Informačního systému o průměrném výdělku v podnikatelské sféře** v podobě sestavy vybraných tabulek **tvoří samostatnou součást přílohy**.

1.3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů domácností jako druhé jejich nejvyšší složky peněžních příjmů domácností dosáhl od počátku roku do konce září 2010 částky **326,6 mld. Kč** a **převýšil** skutečnost stejného období roku 2009 **o 2,0 mld. Kč**, tj. o 0,6 % nominálně, přičemž reálně klesl o 0,7 % - viz tabulku č. 9 v příloze.

Trvale **nejvyšší položkou** zůstaly **dávky důchodového pojištění**, které svým objemem **249,4 mld. Kč překročily** loňskou srovnatelnou skutečnost o 5,2 mld. Kč, tj. **o 2,2 %** a jejich podíl na celkovém objemu prostředků představujících sociální příjmy domácností činil 76,4 % při meziročním zvýšení o 1,2 p.b.

Z uvedeného objemu těchto finančních prostředků bylo na **starobní důchody** vynaloženo 78,2 %, na **invalidní důchody** 14,0 %, na **vdovské důchody** 6,2 %, na **vdovecké důchody** 0,7 % a na **sirotčí důchody** 0,9 %.

Výdaje na **starobní důchody převýšily** skutečnost srovnatelného období roku 2009 o **17,1 mld. Kč (o 9,6 %)**, naopak ve stejném srovnání klesly výdaje na **invalidní důchody (o 10,1 mld. Kč, tj. o 22,3 %) v důsledku zákonné změny** účinné od 1. 1. 2010 (poživatelům invalidního důchodu s věkem 65 a více let náleží od počátku roku 2010 starobní důchod). Část výdajů na invalidní důchody se tím přesunula do výdajů na starobní důchody.

V září 2010 pobíralo důchod **2 808,4 tis. osob**, což představovalo meziročně nárůst **o 37,8 tis. (tj. o 1,4 %)**. Narostl především počet důchodců se starobním důchodem (o 161 tis., tj o 7,7 %) na 2 240,2 tis. osob, a to zejména jako důsledek výše zmíněné legislativní změny. V rámci této skupiny důchodců se meziročně zvýšil o 38,6 tis. (o 10,2 %) počet důchodců s trvale kráceným předčasným důchodem na 418,6 tis. a zároveň i jejich podíl na celkovém počtu starobních důchodců o 0,5 p.b. na 18,7 %. Počty důchodců s ostatními druhy důchodů se snížily (nejvíce počet důchodců s invalidním důchodem - o 118,6 tis., tj o 20,2 %) – viz tabulku č. 10 v příloze.

Průměrný nominální starobní důchod (v září, vyplácený samostatně) dosáhl 10 116 Kč a převýšil o 69 Kč (tj. o 0,7 % nominálně) skutečnost stejného období roku 2009. U žen činil 9 193 Kč, čímž představoval 82 % průměrného důchodu mužů (11 230 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu dosáhla 8 970 Kč, z toho u mužů 10 050 Kč a u žen 8 142 Kč.

Za období leden – září činila výše **celkového průměrného** (samostatně vypláceného) **důchodu 10 080 Kč** a byla (**nominálně**) o 63 Kč (**o 0,6 %**) **vyšší** než ve stejném období 2009; **v reálném vyjádření však klesla** meziročně **o 1,2 %**. Na tuto růstovou dynamiku měla vliv již výše zmíněná legislativní změna, nárůst počtu důchodců s nižším trvale kráceným předčasným důchodem a i to, že v důsledku nesplnění zákonné podmínky se na počátku roku neuskutečnila valorizace důchodů.

Nejčetnější skupinou (představující 20,6 %) byli nadále důchodci se samostatně vypláceným důchodem v pásmu od 9 000 Kč do 10 000 Kč. Narostl však

meziročně podíl důchodců pobírajících důchod nad 12 000 Kč (měsíčně) z 15 % na 16,8 %.

Na **dávkách státní sociální podpory** bylo **vyplaceno 30,8 mld. Kč**, čímž zůstaly i nadále druhou nejvýznamnější složkou sociálních příjmů domácností. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně méně finančních prostředků, a to o 64,1 mil. Kč (o 0,2 %) – viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na dvě (ze sedmi) rozhodující dávky tohoto systému – **rodičovský příspěvek a přídavek na dítě** (s podílem 77,7 % na celém objemu těchto dávek) **klesly**. Formou **přídavku na dítě** byly vyplaceny **téměř 3 mld. Kč**, tj. o 571,3 mil. Kč (o 16 %) méně proti srovnatelnému období minulého roku. **Průměrná výše** této dávky stagnovala (nárůst o 0,4 % - z 607 Kč na **609 Kč**), ale klesl počet v průměru měsíčně vyplácených dávek o 16,3 % (o 106,6 tis.) na 546,8 tisíc. Formou **rodičovského příspěvku** (z hlediska objemu nejvýznamnější dávky systému) bylo vyplaceno **20,9 mld. Kč**, čímž se výdaje snížily o 605,7 mil. Kč (o 2,8 %). Průměrný počet měsíčně poskytovaných rodičovských příspěvků klesl o 7,1 %, tj. o 25,9 tis. na 339,9 tisíc, zatímco **průměrná výše** dávky vzrostla o 4,6 % na **6 842 Kč**, tj. o 302 Kč.

Objem výdajů na zbývajících pět typů dávek systému zaznamenal meziročně **růst** u **příspěvku na bydlení, sociálního příplatku a dávek pěstounské péče**. Zejména výrazně narostly výdaje na **příspěvek na bydlení** (o 57,0 %, tj. o 937,5 mil. Kč) na téměř **2,6 mld. Kč** jako důsledek podstatného zvýšení počtu měsíčně vyplácených dávek (o 28,4 %, tj. o cca 26,1 tis.) na 117,7 tisíc i jeho **průměrné výše** na **2 438 Kč** (zvýšení o 443 Kč). Na **dávkách pěstounské péče** bylo vyplaceno o 9,4 % meziročně více (o 64,5 mil. Kč), tedy **750,3 mil. Kč** jako důsledek nárůstu jejich průměrného měsíčního počtu o 8,9 % (na 20,6 tis.). Formou **sociálního příplatku** bylo vyplaceno **cca 2,3 mld. Kč**, tedy o 5,5 % (o 121,2 mil. Kč) více při zvýšení počtu těchto dávek poskytovaných měsíčně o 2,2 % (o 3,2 tis. na 148,8 tisíc) a rovněž **průměrné výše** dávky na **1 738 Kč**, což představuje její zvýšení o 3,2 % (o 55 Kč) – viz tabulky č. 11 a 12 v příloze.

Podle územního členění připadla **nejvyšší částka** poskytnutá prostřednictvím systému státní sociální podpory **na 1 obyvatele** v kraji **Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském, nejnižší** v **Hl. m. Praze a Plzeňském kraji**, což souvisí

s mírou nezaměstnanosti v těchto oblastech i úrovni příjmů domácností v nich žijících – viz tabulku č. 13 v příloze.

Růst výdajů na příspěvek na bydlení a sociální příspěvek (včetně dávek pomoci v hmotné nouzi s výjimkou mimořádné okamžité pomoci – viz dále) byl ovlivněn rovněž snížením úrovně dávek nemocenského pojištění a podpory v nezaměstnanosti.

V pořadí **třetí** objemově **největší položku** sociálních příjmů domácností tvořily **dávky nemocenského pojištění**. Touto formou bylo poskytnuto **16,6 mld. Kč**, což bylo **podstatně méně** než v loňském srovnatelném období (o 3,3 mld. Kč, tj. o 16,5 %), a to stále jako důsledek zákonných změn systému z let 2008 a 2009 – viz tabulku č. 14 v příloze.

Rozhodující podíl na poklesu mělo **nemocenské**, jehož **objem se snížil o 2,7 mld. Kč** (o 18,9 % na 11,5 mld. Kč). Významný **pokles** v důsledku dalších zákonných parametrických změn (zavedení 60 % jednotné procentní sazby pro výpočet denní výše nemocenského a tím zrušení zvýhodnění dlouhodobých pracovních neschopností vč. karantén) od 1. ledna 2010 (kromě již dříve schválených změn) se projevil ve snížení podílu této dávky v úhrnné struktuře dávek nemocenského pojištění – meziročně o 2,1 p.b. na 69,2 %.

Dalším rozhodujícím faktorem snížení výdajů na dávky nemocenského pojištění bylo **snížení výdajů** i na ostatní tři dávky tohoto systému. **Na peněžitou pomoc v mateřství** bylo za první tři čtvrtletí roku 2010 vyplaceno **4,8 mld. Kč**, tedy **o 345,8 mil. Kč (o 6,7 %)** meziročně **méně**, přičemž jejich podíl na dávkách nemocenského pojištění vzrostl o 3,1 p.b. na 29,0 % (přestože od 1. 6. 2010 byla sazba denního vyměřovacího základu pro výpočet zvýšena ze 60 % na 70 %).

Zbývající dvě dávky systému – **ošetřovné** a **vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství** představují v porovnání s předešlými jen malý objem vynaložených prostředků na dávky nemocenského pojištění. Na ošetřovném bylo vyplaceno 295,4 mil. Kč (**pokles na 54,0 %**), a to především v důsledku zavedení tzv. karenční doby, kdy se v době od 1. ledna do 31. května 2010 ošetřovné v prvních třech dnech potřeby ošetřování neposkytovalo. Na vyrovnávacím příspěvku v těhotenství a mateřství bylo vyplaceno pouze 2,7 mil. Kč (**pokles na 65,9 %**).

Refundace náhrady mezd, tj. částka, kterou si zaměstnavatelé odečetli od pojistného na nemocenské pojištění (polovina úhrnu částek, které zaplatili zaměstnavatelé zaměstnancům jako náhradu mzdy v prvních čtrnácti kalendářních dnech pracovní neschopnosti) za leden – září 2010, činila **1 138,3 mil. Kč**.

Příznivý vývoj snižování **pracovní neschopnosti** jako důsledek zákonných změn systému se projevil i tak, že za leden – září 2010 proti stejnému období 2009 se snížil počet ukončených případů na 88 %, počet prostonaných dnů na 83 % a průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti se snížila z 50,5 dnů na 47,9 dnů (95 %).

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností byl **příspěvek na péči**. V hodnoceném období bylo takto vyplaceno téměř **14,8 mld. Kč**, což bylo **o 6,1 %** (o 847,7 mil. Kč) meziročně **více**. Měsíčně bylo v průměru vyplaceno 309,3 tisíc dávek, tedy o 1,4 tis. více než v období leden – září 2009 (viz tabulku č. 15 v příloze). Jak ukazují data za měsíc září 2010 (proti září 2009), mění se struktura příjemců příspěvku. Klesl počet příjemců s I. stupněm závislosti (2 000 Kč) o 3,5 tis. na 118,4 tis., zatímco u všech ostatních vzrostl – u II. stupně závislosti (4 000 Kč) o 0,3 tis. osob na 91,9 tis., u III. stupně (8 000 Kč) o 0,2 tis. na 60,7 tis. a u IV. stupně závislosti (12 000 Kč) o 1,9 tis. na 38,3 tis. (viz tabulku č. 16 v příloze). Z celkového průměrného měsíčního počtu příjemců, kterým byl příspěvek přiznán za měsíc září 2010, bylo 199,7 tisíc žen a 22,1 tisíc osob do 18 let věku.

Prostředky vyčerpané formou **podpory v nezaměstnanosti** byly pátou (z hlediska výše vynaložených prostředků) složkou sociálních příjmů domácností a bylo na ně vyčerpáno **10,6 mld. Kč** při meziročním **poklesu o 6,6 %** (o 754,6 mil. Kč). Výrazný nárůst čerpaných prostředků na pasivní politiku zaměstnanosti z počátečních měsíců roku se postupně snižoval s klesající mírou nezaměstnanosti, tím i klesajícím počtem příjemců podpory v nezaměstnanosti a snižováním výdajů na tuto dávku.

Průměrná **výše podpory v nezaměstnanosti** v úhrnu **klesla** meziročně z **5 886 Kč** na **5 690 Kč** (o 3,3 % - viz tabulku č. 17 v příloze), z toho **u mužů** činila

6 252 Kč a u žen 5 054 Kč. Meziroční pokles průměrné měsíční výše podpory byl zaznamenán ve všech krajích. Ovlivnily ho zejména klesající úroveň podpor v nezaměstnanosti při jejím delším trvání, zhoršující se výdělková situace v období ekonomické krize a změny ve struktuře příjemců podpor.

Dávky pomoci v hmotné nouzi jako objemově méně významná složka sociálních příjmů domácností sice byly čerpány ve výši **2,9 mld. Kč**, avšak v porovnání s množstvím prostředků vyčerpaných touto formou v období leden – září 2009 se jednalo o jejich **výrazné překročení** (o 29,6 %, tj. o 666,5 mil. Kč). Na tomto výrazném nárůstu se podílelo vyšší čerpání prostředků **na všechny tři formy systému** (výdaje na **příspěvek na živobytí** převýšily skutečnost předchozího roku o 450 mil. Kč - **o 26,6 % na 2,1 mld. Kč**, na **doplatek na bydlení** o 138,7 mil. Kč - **37,8 % na 505,6 mil. Kč** a **mimořádnou okamžitou pomoc** o 77,8 mil. Kč - **40,5 % na 269,7 mil. Kč**).

Výdaje na **příspěvek na živobytí** (jejichž podíl činil 73,4 % z úhrnného objemu prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi) byly meziročně překročeny ve všech krajích v rozsahu od 12,2 % do 50,5 %, neboť **průměrný měsíční počet** těchto **dávek** meziročně (opět ve všech těchto krajích) **vzrostl**. Přitom **průměrná výše dávky** meziročně **klesla** (kromě sedmi krajů) o 20 Kč a činila **2 660 Kč** (viz tabulku č. 18 v příloze). Počet příjemců (domácností) dávky vzrostl v průměru o 27,5 % na 89,5 tisíc (o 19,3 tisíc), což představuje 2,2 % domácností ČR (o 0,5 p.b. více než ve stejném období roku 2009) jako důsledek jejich zhoršené sociální a ekonomické situace v období hospodářské krize.

Obdobná situace byla vykázána i u **doplatku na bydlení**, který představuje 17,3 % z úhrnu. Ve všech krajích došlo k výraznému překročení výdajů proti skutečnosti za leden – září 2009, a to v rozmezí od 17,6 % do 87,1 %, při **nárůstu** nejen **průměrného počtu** vyplacených **dávek**, ale i **průměrné výše dávky**, která činila **2 461 Kč**, tj. o 316 Kč meziročně více. **Počet příjemců** dávky se průměrně za měsíc meziročně **zvýšil** o 3,8 tis. na 22,8 tis., přičemž příčina nárůstu byla stejná jako u příspěvku na živobytí a byla ještě umocněna trvalým růstem nákladů na bydlení. Nejvyšší počet dávek byl vyplacen v Moravskoslezském kraji, nejnižší v kraji Vysočina (viz tabulku č. 19 v příloze).

Výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc (jako poslední z dávek tohoto systému) kromě Královéhradeckého a Moravskoslezského kraje rovněž proti srovnatelné skutečnosti roku 2009 všude vzrostly. Zvýšil se meziročně **průměrný počet** měsíčně vyplacených dávek o 18,8 % na 9,2 tis. i úroveň **průměrné výše dávky** o 18,3 % **na 3 256 Kč**. Nejvíce se průměrná úroveň dávky zvýšila v Libereckém kraji (z průměrných měsíčních 2 863 Kč na 13 580 Kč, příčinou byla zejména finanční pomoc domácnostem po povodních (viz tabulku č. 20 v příloze).

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

V letních měsících **převažoval pokles** úhrnného indexu spotřebitelských cen (po meziměsíčním červencovém vzestupu o 0,3 % klesly v srpnu i září shodně o 0,3 %). **Od prosince 2009 do konce září 2010** byl u průměrné domácnosti vykázán **cenový vzestup v rozsahu 1,8 %**, což bylo o 1,0 p.b. více než před rokem. Vzhledem k nízké základně srovnatelného období roku 2009 se **meziroční míra cenové inflace začala rovněž postupně zvyšovat a činila** v průměru **1,3 %** (z toho v 1. čtvrtletí se meziročně zvýšila o 0,7 %, ve 2. čtvrtletí o 1,2 % a ve 3. čtvrtletí již o 1,9 %) – podrobnější pohled na vývoj cenové inflace podává tabulka č. 21 v příloze.

Relativně nízký meziroční vzestup spotřebitelských cen (v porovnání leden - září 2010 proti lednu - září 2009) **byl výsledkem dvou** různě **působících tendencí**:

- na růst cenové hladiny působil zejména vývoj netržních cen** ve skupině „bydlení, voda, energie, paliva“, kde **meziročně sice klesly ceny elektřiny** (o 2,7 %) a **zemního plynu** (o 5,2 %), **podražilo však teplo a teplá voda** (o 3,6 %), **vodné a stočné** (o 3,9 %, resp. o 4,8 %), **čisté nájemné z bytů** se zvýšilo v průměru o 10,1 % (z toho u čistého nájemného z bytů s regulovaným nájemným činil růst 18,1 %) – **tato výdajová skupina se podílela na úhrnné meziroční cenové inflaci z cca jedné třetiny**; v meziročním srovnání podražily ještě relativně významněji **alkoholické nápoje a tabák** (odraz zvýšení DPH a spotřebních daní) a **doprava** (dopad nárůstu cen pohonných hmot v průměru o 18 % - částečně také v souvislosti s úpravou nepřímých daní), v menší míře pak i ubytovací a stravovací služby

a finanční platby a pojištění; poprvé od 4. čtvrtletí roku 2008 **vzrostly** v červenci – září 2010 **ceny potravin a nealkoholických nápojů** (meziročně o 3,7 %) vlivem obnoveného růstu cen mléčných výrobků, brambor a začínajícího dopadu nižší úrody obilí do cen mouky a pečiva (podrobnější údaje jsou uvedeny v tabulce č. 22),

✚ v meziročním pohledu naopak **klesaly** průběžně po celé hodnocené období **ceny oděvů a obuvi** (o 2,5 %), a to zejména vlivem levnějšího sezónního zboží a výprodejových akcí; mírně v úhrnu zlevnilo i **bytové vybavení a zařízení domácnosti** (0,5 % - nižší ceny spotřebičů a oprav), **poštovní a telekomunikační služby** (2,4 %, z toho mobilní a pevné telefonní přístroje se prodávaly za ceny nižší o celých 12,5 %), **rekreace a kultura** (0,9 % - především vlivem levnějších tzv. „kulturních zařízení“, tj. zejména spotřební elektroniky, mírně klesly i ceny rekreací).

Dynamika meziročního růstu životních nákladů dalších sledovaných typů domácností (tj. **důchodců a pražských domácností**) byla v obou případech **vyšší než** činila **průměrná cenová inflace** propočtená za domácnosti celkem (viz tabulku č. 22). V souvislosti s výše uvedenými skutečnostmi a strukturou spotřebního koše těchto typů domácností se proti srovnatelnému období roku 2009 v **HI. m. Praze** **růst životních nákladů** o něco **snížil** (z 2,1 % v roce 2009 **na 1,4 %** v roce 2010), **u domácností důchodců** zůstal jejich vzestup na úrovni srovnatelného období roku 2009 a **činil** meziročně **1,8 %**.

Nejvíce jej u této sociální skupiny domácností ovlivnil cenový vývoj ve výdajových skupinách „alkoholické nápoje a tabák“ (vliv 27 % - index 105,0 %), „doprava“ (z 23 % - index 105,6 %) a „zdraví“ (ze 17 % - index 107,1 %).

O 1,4 % se meziročně zvýšily životní náklady domácností **v HI. m. Praze**. Z více než poloviny byl **nárůst způsoben vyššími cenami** ve výdajové skupině „**bydlení, voda, energie, paliva**“ (větší vzestup cen tepla a teplé vody, menší zlevnění elektřiny), necelou čtvrtinou se na něm podílely vyšší ceny v dopravě a dražší alkohol a tabák. Nárůst cen potravin byl naopak u této skupiny domácností nižší než činil průměr za všechny domácnosti.

Podle aktuálních dat ČSÚ z počátku ledna t.r. **vzrostly meziročně spotřebitelské ceny v prosinci 2010** (proti prosinci 2009) **o 2,3 %**. **K největšímu nárůstu cenové inflace došlo z tohoto pohledu ve výdajových skupinách „doprava“, „potraviny a nealkoholické nápoje“ a „bydlení, voda, energie a paliva“** (s výjimkou elektřiny podražily všechny významnější komodity spojené s touto skupinou). **Snížení cen proti roku 2009 vykázaly odívání, obuv, spotřební elektronika a služby pošt a telekomunikací.**

Průměrná míra cenové inflace vyjádřená přírůstkem spotřebitelských cen v roce 2010 proti průměru roku 2009 dosáhla 1,5 %, což bylo o 0,5 p.b. více než v roce 2009 proti roku 2008. Jednalo se o třetí nejnižší inflaci od roku 1989 (nižší byla jen v letech 2003 a 2009). **Životní náklady domácností důchodců se proti roku 2009 zvýšily o 2,1 %.**

Podrobnější rozbor cenové inflace bude proveden v dubnu t.r. v rámci úhrnné analýzy příjmové a výdajové situace domácností za celý rok 2010.

3. Peněžní výdaje a úspory domácností

Ze základních dat o vývoji výdajů a úspor **v sektoru domácností** statistiky národních účtů (tabulka č. 1 v příloze) je zřejmé, že:

- ✚ 1 365,3 mld. Kč** (92,5 % ze svého úhrnného hrubého disponibilního důchodu) **vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou;** v průběhu předchozích čtvrtletí postupně **klesající meziroční přírůstek těchto výdajů činil jen 22,8 mld. Kč, což bylo nominálně o 1,7 %** a reálně o 0,4 % **více než ve stejném období roku 2009, kdy meziročně klesly,**
- ✚ přírůstek hrubých úspor** (122,7 mld. Kč) **byl** proti 1. – 3. čtvrtletí 2009 **menší o 6,0 %** (7,8 mld. Kč), **míra úspor** (poměr hrubých úspor k disponibilnímu důchodu ve stejném srovnání o 0,6 procentního bodu **klesla a činila 8,3 %**).

Obdobné tendence vykázaly také výdaje jednotlivých skupin domácností na mikroúrovni (zpravodajského souboru rodinných účtů), které - při obecné diferenciaci - **vykázaly pokles meziroční dynamiky, a to většinou až na úroveň stagnace** - viz následující tabulku a tabulku č. 2 v příloze (vlastní propočty z dat ČSÚ na 1 člena domácnosti):

	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	1.- 3. čtvrtletí
Nominální výdaje celkem (měsíční průměr v Kč)	10 564	10 612	10 742	10 639
Index v % (stejně období roku 2009 =100)				
- nominální	103,2	98,1	100,3	100,4
- reálný	102,4	96,9	98,4	99,2
Přírůstek (pokles) v Kč (proti st. období roku 2009)				
- nominální	324	-210	36	47
- reálný	246	-335	-171	-85
Rozdíl meziroční dynamiky nominálních výdajů a příjmů (v procentních bodech)	+0,8	-2,6	-1,2	-1,1

Zejména **vývoj „spotřebních“ výdajů** v celém průběhu hodnoceného období **odrážel jak všeobecný trend odklonu od zbytné spotřeby** v situaci vysoké nezaměstnanosti, stagnujících peněžních příjmů a následně i obav domácností z ohlášených restrikcí příjmů v souvislosti s přijímanými opatřeními ke stabilizaci veřejných rozpočtů a snížení jejich schodku. Postupně – zejména ve 3. čtvrtletí – začal odeznívat předchozí velice příznivý vývoj cen ve významných položkách spotřebního koše domácností (potraviny, pohonné hmoty apod.). **Nominální meziroční index „spotřebních výdajů“** činil u průměrné domácnosti **100,4 %** (každý člen této domácnosti tak vydal pouze o 38 Kč měsíčně více než o rok dříve, celé „zvýšení“ však způsobil cenový nárůst), přičemž:

- ✚ **o navýšení spotřebních výdajů se postarala** u většiny typů domácností zejména **vydání za bydlení** (meziroční index 101,9 % - mj. nájemné z bytů, plyn, teplo, vodné a stočné apod.), různé **finanční platby, správní poplatky a pojistné** v rámci výdajové skupiny „ostatní zboží a služby“ (index 102,9 %), **dopravu** (index 102,6 %) a výživu (index 101,0 %); převážně naopak **klesly výdaje za bytové vybavení, stravování a ubytování a odívání a obuv,**
- ✚ v návaznosti na výše uvedené skutečnosti **došlo v podrobnější struktuře úhrnných spotřebních vydání většiny skupin domácností** (viz tabulku č. 23 v příloze) **k posílení váhy bydlení, dopravy, finančních plateb a pojištění** (v rámci výdajové skupiny „ostatní zboží a služby“); **vedle obecného snížení podílu vydání za bytové vybavení a údržbu bytů se většinou snížila váha vydání za odívání a obuv, rekreace a kulturu,**

dopravu, zdraví a stravování a ubytování (strukturální podíl vydání za výživu, poštovní a telekomunikační služby, vzdělání, veřejné stravování a zdravotní péči víceméně stagnoval),

- ✚ vysoká **intenzita půjček**, charakterizující hospodaření domácností před ekonomickou krizí, **v hodnoceném období dále polevila** - podle údajů ČNB **úhrnný objem půjček domácností** evidovaných u bankovních peněžních institucí k 30. září 2010 dosáhl částky **1 027,4 mld. Kč**, což bylo **o 76,8 mld. Kč více** než ke stejnému datu roku 2009 (kdy byl ve stejném srovnání jeho přírůstek zhruba o 40 mld. Kč vyšší); proti konci roku 2009 vzrostl objem půjček o 52,6 mld. Kč (o čtvrtinu méně než před rokem),
- ✚ **rozhodující část** meziročního **vzestupu objemu** bankovních peněžních **půjček představovaly nadále úvěry na bydlení** (meziroční zvýšení mezi koncem září 2010 a 2009 představovalo 49,4 mld. Kč, což však bylo zhruba o 27 mld. Kč méně než v obdobném období roku 2009), přičemž **objem hypotečních úvěrů vzrostl o 53,1 mld. Kč**, zatímco **úvěry čerpané v rámci stavebního spoření spíše stagnovaly** (meziroční přírůstek činil jen 1,8 mld. Kč); o čtvrtinu **menší** než před rokem byl i **přírůstek celkového objemu spotřebních úvěrů na zboží a služby (+16,5 mld. Kč)**,
- ✚ **celkové zadlužení domácností** (vč. zadlužení u nebankovních institucí) dosáhlo k 30. září 2010 úhrnné částky **1 119,7 mld. Kč**, v tom **64,6 %** představovaly **úvěry na bydlení**, **23,9 % úvěry na spotřebu** a **11,5 % ostatní úvěry**; zatímco v bankovním sektoru dominovaly úvěry na bydlení, v nebankovní sféře to byly úvěry spojené se spotřebou,
- ✚ uvedené **poznatky potvrdila** rámcově i **šetření u konkrétních typů domácností** v rámci statistiky rodinných účtů (**výše splátek úvěrů byla u všech typů domácností vyšší než přírůstek nově přijatých půjček**) – nejvíce si vypůjčily zaměstnanecké domácnosti s dětmi, největší objem splátek vykázaly domácnosti zaměstnanců bez dětí,
- ✚ nižší dynamika příjmů i trvale nevýhodné úročení se projeví ve vývoji **úspor** – **domácnosti sice zvýšily jejich objem** (podle údajů ČNB) v meziročním srovnání **o 90,4 mld. Kč**, v 1. - 3. čtvrtletí let 2009 a 2008 však byl jeho meziroční přírůstek o 28,5 mld. Kč, resp. o 40,8 mld. Kč vyšší;

z údajů tabulky č. 25 v příloze je zřetelné, že **spořivost domácností se od počátku roku výrazně snižovala** (přírůstek v 1. čtvrtletí činil 31,4 mld. Kč, ve 2. čtvrtletí 21,9 mld. Kč a ve 3. čtvrtletí již jen 4,2 mld. Kč),

- ✚ **při přetrvávající orientaci na tvorbu úspor v tuzemské měně výrazně klesl objem devizových vkladů** (meziročně o 4,4 mld. Kč), **domácnosti zvýšily výhradně netermínované úložky, zatímco termínované vklady poměrně významně klesly** v souvislosti s dlouhodobě nízkou hladinou úrokových sazeb,
- ✚ v rámci termínovaných vkladů se po předchozím útlumu zvýšil **zájem o finanční produkty s relativně vyššími výnosy** – objemově **největší meziroční přírůstek** (ve výši 25,9 mld. Kč – tj. více než trojnásobek ve srovnání s rokem 2009) byl vykázán **u stavebního spoření**, a to i přes ohlášené restriktce ve státní podpoře této formy spoření; téměř **dvojnásobný přírůstek** proti předchozímu roku (+23,6 mld. Kč) byl vykázán v depozitech uložených formou **životního pojištění**, zhruba stejný přírůstek jako o rok dříve byl zaznamenán u **penzijního připojištění** (+15,2 mld. Kč); **k 30. září 2010 měly domácnosti ve formě uvedených tří typů bankovních depozit uloženo celkem 871 mld. Kč, tj. 54 % svých celkových vkladů,**
- ✚ **stav peněžních prostředků investovaných do otevřených podílových fondů** obyvatelstvem a institucemi činil k 30. září 2010 celkem **244,0 mld. Kč**, což bylo meziročně o 17,4 mld. Kč více; v samotném 3. čtvrtletí **vzrostly nejvíce investice do dluhopisových fondů** (+4,8 mld. Kč), **prostředky ve fondech peněžního trhu naopak nejvíce poklesly** (-4,6 mld. Kč); **rozdělení investic mezi domácí a zahraniční fondy bylo** přitom zhruba **vyrovnané,**
- ✚ **data o vývoji spořivosti na úrovni konkrétních typů domácností** statistiky rodinných účtů **prokázala** obecnou **platnost** výše uvedených **poznatků; úložky průměrné domácnosti** zpravodajského souboru **převýšily vybrané úspory o 1 003 Kč** na osobu a měsíc, tj. stejně jako o rok dříve – **nejvíce „spořily“ domácnosti zaměstnanců bez dětí** (jejich vklady na osobu byly v měsíčním průměru o 2 330 Kč vyšší než

vybrané úspory), čistý **přírůstek úspor** člena průměrné domácnosti **důchodců spíše stagnoval** (činil měsíčně 48 Kč).